

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת תרומה

למה ה' צריך בית?!

המקום שאליו בני ישראל מכניסים את ארון הברית נקרא 'משכן', ומורה על כך שה' שוכן בתוך בני ישראל – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". מה הכוונה שלה' יש בית, והוא רוצה

מקום לגור בו?

שלום לידידינו היקרים!

על המשכן ה' אומר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ובו מתקיימת תכלית בריאה העולם – "התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים". לכאורה זה לא מובן: הרי חכמינו אומרים על הקדוש ברוך הוא ש"הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו", כלומר העולם הוא לא מקום שה' נמצא בתוכו חס ושלום, אלא להיפך, העולם הוא חלק מה' ולא ה' חלק מהעולם. אם כן, מה הכוונה שה' רוצה שיהיה לו מקום לגור בו?

תאוה, תענוג ובית

על מנת להבין את מאמר חכמינו "התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים", לפני שנסביר מהו המקום שבו ה' רוצה לגור, כביכול, נסביר מהי 'תאוה':

כאשר יש לאדם תאוה כלשהי, הוא חש שהוא רוצה להישאב ולהיכנס כל כולו לתוך משהו. ככל שהרצון של האדם להיכנס לתוך משהו הוא חזק יותר, זה נקרא שהתאוה שלו היא גדולה וחזקה יותר.

כאשר האדם מממש את התאוה שלו להיכנס כל כולו, יש לו תענוג. תענוג פירושו הוא שהאדם מרגיש שהוא בא אל המנוחה והנחלה, החיים שלו טובים בעיניו, והוא חי אותם מתוך תחושה שזה בדיוק מה שהוא רוצה, והוא לא רוצה שום דבר אחר. החיים שלו מבטאים אותו לחלוטין, והוא לא חי מתוך הכרח חיצוני אלא מתוך תענוג.

כלומר מצד אחד תאוה היא רצון של האדם להיכנס לתוך משהו, אבל מצד שני כאשר האדם מממש את התאוה, הוא לא חש שהוא נכנס לתוך משהו חיצוני לו, אלא להיפך, הוא חש שאותו דבר שהוא נכנס אליו זה הוא עצמו, והוא מבטא אותו לחלוטין, וזה נקרא תענוג.

הדוגמה לתענוג שיש לאדם מכך שהוא נכנס כל כולו לתוך התאוה שלו, היא מגורים של אדם בתוך ביתו, שכן לתוך בית האדם נכנס כל כולו, ולכן שם הוא מרגיש שהוא חי טוב. מצד אחד בית הוא מקום שאליו האדם נכנס, והוא לא האדם עצמו, אבל מצד שני במקום הזה האדם חש שהוא חי את חייו בדיוק כפי שהוא רוצה. זה הבית שלו, ושם הוא מרגיש בבית, ואף אחד לא אומר לו מה לעשות, ושם הוא יכול לנוח ולהיות הוא עצמו.

זהו פירוש מאמר חכמינו "התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים": ה' רוצה שיהיה לו מקום שאליו הוא יכול להיכנס, ויחד עם זה המקום הזה יהיה הוא עצמו, וזה נקרא 'תאוה'. לאחר שבני ישראל אמרו בהר סיני "נעשה ונשמע", ותרמו למשכן ורצו לקיים את הציווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - התאוה והתענוג של ה' גלויים, וגלוי שהמקום שבו ה' שוכן זה הוא בעצמו, והוא מבטא אותו לחלוטין. כאשר ה' נכנס למשכן, כל העולם נעשה מקומו, ומתקיימת תכלית בריאת העולם - "התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים".

תאוות צדיקים אך טוב

למילה 'תאוה' בלשוננו יש בדרך כלל הקשר שלילי, וזה גורם שהאמירה שלה יש תאוה תהיה לא ברורה. אבל באמת יש הבדל גדול בין התאוה אצל האדם לתאוה אצל ה', להבדיל: אצל האדם התאוה גורמת להיות כלוא בתוך דבר חיצוני, שלא מבטא אותו ואת הרצונות שלו. התאוה גורמת לאדם לחוש שהוא רוצה להיכנס כל כולו לתוך משהו, אבל כאשר הוא נכנס אליו בפועל, האדם מרגיש שהתאוה הכניסה אותו לתוך מקום שהוא לא רוצה ולא נעים לו בו. כאשר האדם נכנס עוד יותר חזק לתוך התאוה, הוא עלול לחוש שהוא 'מכור' לתאוה, והוא כלוא בה ולא לא יכול לצאת ממנה. כלומר במקום שיהיה לאדם תענוג, והוא מרגיש בבית, האדם מרגיש להיפך, שהתאוה כולאת אותו, ולא נותנת לו לרצות את מה שהוא רוצה באמת.

לעומת זאת אצל הצדיקים, שעליהם כתוב "תאוות צדיקים אך טוב", התאוה לא כולאת אותם לעשות משהו בעל כרחם, אלא גורמת להם להיכנס לתוך מה שהם רוצים באמת מתוך חיות ותשוקה. אם על צדיקים ניתן לומר "תאוות צדיקים אך טוב", כל שכן שאצל ה' התאוה להיות לו דירה בתחתונים לא מכניסה אותו לתוך מקום שהוא לא מעוניין בו חס ושלום, אלא להיפך, התאוה מביאה אותו להיכנס לעולם שבאמת זה הוא עצמו, וכך העולם נהיה הדירה שלו, "דירה בתחתונים". וכך כתוב בלקוטי תורה (בשלח, א, ג):

”ופירוש מקור התענוגים שאינו כמו התענוג למטה שהוא נמשך מדבר שחוץ ממנו, כמו ממאכל ערב או מהשגת דבר חכמה. מה שאין כן למעלה הרי אין שום דבר חוץ ממנו יתברך כלל, ואם כן התענוג עליון אינו כי אם על דרך שמציאותו מעצמותו, הרי אין דוגמתו כלל בתענוגים שבעולם ואינן מערך וסוג שלו כלל”

אצל האדם התענוג נמשך מדבר שמחוץ לו, וממילא התאוה להיכנס לתענוג עלולה לכלוא את האדם במשהו חיצוני לו שלא מבטא אותו. לעומת זאת אצל ה' התענוג לא חיצוני לו, כי אין דבר חיצוני אצל ה', אלא התענוג של ה' הוא מעצמו. ממילא אצל ה' התאוה היא טובה, ועליה אמרו חכמינו ”התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים”.

המשכן הכרובים והלוחות

הרצון של ה' לשכון בתוך בני ישראל, ולהרגיש שהמקום שבו הוא שוכן זה הוא עצמו – בא לידי ביטוי בכמה עניינים במשכן:

ראשית, עצם הכינוי 'משכן' מורה על כך שה' מחפש מקום לשכון ולגור בו, כפי הלשון של חכמינו ”התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים”. כל הדרך שבה המשכן בנוי היא משל לבית שבו האדם יכול לגור ו'להרגיש בבית': המשכן מתאר משל של בית שבו יש חצר, סלון, וחדר פנימי, כאשר בכל אחד מהם האדם מתבטא בצורה אחרת. המשל הזה בא לתאר את התאוה של ה' לשכון בתוך בני ישראל, ועל ידי כך כל העולם ייעשה הדירה שלו.

דבר נוסף שבו המשכן מתבטא כבית, הוא הכרובים, שהיו בדמות איש ואשה, ועל ידם ה' מראה שהוא מתייחס לקשר בינו לבין עם ישראל כקשר בין איש ואשה. בקשר בין איש ואשה האיש נכנס כל כולו לתוך הקשר, וחש שהקשר מבטא אותו לגמרי, ובאמת זה הוא עצמו. וכפי שאמר אדם הראשון ”זאת הפעם עצם מעצמי”, כלומר הקשר של האיש עם האשה מבטא אותו לגמרי, והאדם חש בקשר שזה הוא עצמו, שהרי היא נבראת ממנו. כך הברכה שאנחנו מברכים בשבע ברכות ”והתקין לו ממנו בניין עדי עד”, מזכירה את מאמר חכמינו ”התאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים”. התאוה של ה' היא להיכנס לעולם, ויחד עם זה שהעולם יהיה חלק ממנו, וכך אנו אומרים שעל ידי החתונה ה' נותן לאיש בית, והבית הזה זה הוא עצמו – ”והתקין לו ממנו בניין עדי עד”.

בנוסף, המשכן נקראת 'משכן העדות' על שם לוחות העדות שנמצאות בו. בלוחות כתובות עשרה הדברות, שעל ידם ה' מדבר, והדיבור שלו יוצר את הבית שלו, את המשכן שלו, את ה'דירה בתחתונים שלו'.

כשם שבית הוא מקום שהאדם נכנס אליו והוא מבטא אותו לחלוטין, וכשם שקשר בין איש ואשה הוא מקום שאליה האדם נכנס והוא מבטא אותו לחלוטין, כך האדם רוצה לדבר, ורוצה

להיכנס לתוך הדיבור שלו, ושהדיבור שלו יבטא אותו לחלוטין. בניית המשכן מסביב ללוחות העדות, מראה כמה ה' נוכח בדיבור שלו ונמצא בתוכו.

על הלוחות כתוב "מזה ומזה הם כתובים", ומסבירים חכמינו שבלוחות הברית הכתב היה נראה מכל צד. הנס הזה שבלוחות הברית מבטא את מה שה' נמצא בתוך הדיבור שלו כביכול, והדיבור הוא חלק ממנו. אצל האדם אף על פי שהוא היה רוצה שהדיבור שלו יבטא אותו לגמרי, בסופו של דבר הדיבור שלו קצת מבטא אותו וקצת לא מבטא אותו, וממילא הוא לא חלק מהאישיות שלו. המשל לדיבור של האדם הוא כתב שחקוק על אבן, וברור שיש כאן אבן, והכתב רק חקוק על האבן. כך אצל האדם יש את האישיות שלו, ויש את הדיבור שלו שהוא לא חלק ממנו. לכן על דיבורו של האדם ניתן לומר 'דברי הוצאו מהקשרם' וכדומה, כיוון שהדיבור לא מצליח לבטא את האדם עד הסוף.

אבל בלוחות הברית הכתב נראה מכל כיוון, ופירושו של דבר הוא שאצל ה' הדיבור לא נבדל ממנו אלא הוא חלק ממנו. כאשר מסתכלים על לוחות הברית לא ברור מה יותר עצמי בהם, האבן או האותיות, וכך הדיבור אצל ה' כביכול מבטא אותו לחלוטין, ומהווה מקום אליו ה' יכול גם להיכנס לגמרי, וגם שהמקום יהיה חלק ממנו לחלוטין.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

